

ՆԵՐՐՈՂԱԿԱՆ ԶԱՌ ԵՐԱՆԵԼԻՈՅՆ ՆԵՐՍԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻՈՅ

Ի ՀՐԱՇԱՓԱՌԻ ԳԱԼՈՒՍՏ Ս. ՀՈԳԻՈՅՆ

(ԱՐԳԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՎԵՐԱԾՈՒԱԾ)

Գր տոբէլէ զիս որտիս ըզձալից սէրը՝ այս մեծ օրուան նուիրել աղքատիմաց մաքիս խօսքերը: Դուք ալ, ո՛վ ներկայ հանդիսացած ժողովուրդ, ձեր աղօթքով օժանդակեցէ՛ք իմ տկարութեանս: Ինծի տուէ՛ք այն շնորհը որ այսօր այխարհի տրուեցաւ, որպէսզի անվեհեր կերպով միջամտիս ըլլամ Աստուծոյ գիտութեան իմաստներուն, և կարենամ մատապաղարկել հոգիները պարզաբոլ աւանպակաւ սնունդը: Առաւ պարգի մը հեղուած է այսօր երկրի վրայ: Մաղթենք որ առոր նշոյնները հառապայթեն մեր մաքի տեսողութեանը մէջ և, և առաջնորդեն զմզջ քաղելու համար աստուածային խօսքերու շախիշներուն մէջէն: Ո՛վ քեանչելիք, ան որ հրեշտակները ազատ անխաբիւթեամբ գէթ նշմարել կը տեսնային՝ այսօր իբր շնորհք այս ստորեալագաւառը իջաւ և սփռուեցաւ: Եւ ո՞վ արդեօք չի յուսար հաւատքի միջոցաւ կարենալ վայելել անոր պարգեաները: Հոգիս Սուրբ՝ որուն զօրութեան չափը, հակառակ իրենց բերանարաց փափաքին, Սերովբէներու և Քերովբէներու հոյիները չկրցան ըմբռնել, այսօր իրապէս վար իջնելով՝ իր անհաւելի խորհուրդներուն գիտութեամբ յաջեցուց մարգերը: անոնց կարգին ես ալ կը յուսամ չիբիք ընդունիլ իր իմաստութեան աստուծոյնէն:

Արդարեւ մարդ իր ձեռքը երկնցուց կեանքի ծառին, որ նախ հեռի պահուած էր իրմէ, առաւ կեանք զայն, և յախտեանպէս կեանքը իւրացուց: Եւ ո՞վ է միթէ միջնորդն ու մատակարարը այս շնորհքին, ո՞վ. եթէ ոչ Յիսուս Քրիստոս՝ Տէրն մեր, կեանքը, լոյսը, հանապարհը, զուգը, հովիւը, քանանայապետը, միջնորդը, բարխօսը, յոյսը և կարապետը: Նա՛ է որ իր ինքնիշխան զօրութեամբ երկինքէ երկինք անցնելով հրաշափառապէս մտաւ վարան: Գոյրին ներքնակողմը և չոր Աստուծոյ առջեւ զրա մարդոցմէ ստացած զրաւականը, իբրեւ մեղի համար բարխօս, և անոր փոխարէն այս առաստ պարգեւը առնելով ոսկեց զայն երկրի վրայ, որմէ ըմպելով զմաղեցանք, ընդ միշտ, մոռնալով նախամայր Եւայի արտօնութեան երկունքը:

Այսօր, մենք՝ որ այխարհի խաբէութեան խաւարին մէջ ընկուղուած էինք, ընդունեցինք հոգիները պայծառացնող և ողջերուն երկիրը առաջնորդող իմանալի լոյսը: Այսօր մերկացանք նախահար Աղամէն ստացած մեր արտօնութեան զգեստը, որովհետեւ. Նոր Ագարը պարագրեց և պսակեց զմեզ սոփեհուս զարգաբանելով:

Այսօր, քեանչելի հուրը երկրի վրայ արտափայլեցաւ երկնային ըրցածհասնչ նշոյններով, և, ուրիշ կերպով մը վառելով, մարդը մէջէն այրեց շնեց. մեղքին փռչը, և անիծապարտ մեղքին աստակիչ պատիմները:

Այսօր, հրեղէն լիզուներու արծառացած աղքէր, որ անմիտ անասուններու հաւատարիք էր, կրկին ստացաւ: Բանին շնորհք՝ պատկերակից զառնալով իր տեղծողին:

Այսօր, Հոգիին քաղցը ցողին ձայնը հովի հնչիւնով արտաց և Աղամին աւղուած անէծքի խօսքը օրնութեան փոխուեցաւ:

Այսօր, անապակաւ կնդրուէի անուշաւտ բոյրը ծաւալելով, մահուան մտախալապատ Թանձր ծուխը անմահութեան փոխեց:

Այսօր, զգալի այս աշխարհը, ի փոխարէն և իբր զրաւալած այն զգալի պատարագին՝ զոր զէպի իմանալի գաւառ էր զբկած, ընդունեց Ս. Հոգին, որ Նորոգեց այս աշխարհին զգալի տարրը՝ անհեռի քաղաքի պատկերին մեւով:

Ո՛հ, ի՞նչ մեծ տուրեհասութիւն երկնայիններու և երկրայիններու միջեւ կատարուած. քանզի այս վերջինները մարմին տուին, և միւսներէն Հոգին առին: Աղամի տունը Քրիստոսը ընծայեց, և Աստուծոյ տունը անոր փոխարէն միխթարիչ Սուրբ Հոգին տուաւ:

Մարդիկ մարդը տուին Աստուծոյ, և Աստուած՝ Աստուածը տուաւ մարդկութեան: Այն է՝ Աստուծոյ արգալութիւնը քարոզող այդ տուրեհաւը. նախ ծառաներէն՝ հնազանդութեան պատարագը, ապա խորովմէն խաղաղութեան պարգևներ, նախ՝ մենէն արազաւութիւն Քրիստոսը, որ քանդելով ցանկին միջնորդ միացուց երկու կողմերը, և ապա Աստուծոյ կողմէն աւետեց ձայնը, որ խաղաղութիւն աւետարանեց թէ՛ հեռաւորներուն և թէ՛ մերձաւորներուն: Նախ Որդիէն Նուահուած մեր ընտելիւնը քաղցրութեան յրդորեց չորս կամքը, ապա Հոգին չորս բարեխօսելով՝ օգնեց մեր արեւալուծեան: Նախ Քրիստոս, հնազանդելով խաչի մահուան, իր անմիշտ վրայ քաղեց թշնամութիւնը, յետոյ Հոգին զլալով, մեզ՝ երկրայիններո՛ւ երկնայիններու խումբին խառնեց, լայն ու ընդարձակ խորհուրդ, ուր Աստուծոյ գիտութեան զերպանաշուքիմէն կը տեսնելի, եւլարքը, ինչպէս մարգարէն կը վկայէ. լեռներու չափ բարձր է իր արգալութիւնը և (ծովիբու պէս) խոր՝ իր իրաւունքը: Պզուտ կը մայլէ՛ որ իր աշակերտները ընդունին իմաստութեան այս հոգին, որ կը հիացնէ դիտունները, աւելցնելով Աստուծոյ նըկատմամբ անոնց փափաքն ու իրձը: Ի՞նչ է՛ք պատահաւ Որդիին մարմին առնելուն, եւ ինչո՞ւ մարդուութեան ատեն իսկ անմիջապէս չի կատարուեցաւ փրկութիւնը. ինչո՞ւ համար անպարտականը նախատինքնին խաչը կրելէն ետքն ալ մարդիկ նորէն կատարեալ լիզուէն ինչո՞ւ համար աշակերտները Որդիին հետ ըրելով և միասին բնակելով հանդիք՝ անգէտ մնացին, և ինչո՞ւ միայն Հոգիին իջած ատենը այնչափ չը-

ներգնեցրով զարգարուեցան և պսակուեցան, ինչու համար Գրիգորոս իր այնքան մեծամեծ հրաշքներովը ոչ ոք հաւատքի բերաւ, իսկ այսօր Պետրոսի մէջ խառնովը այլաբանութեան թիւը երեք հաւաքարի կը բարձրանայ: Կ'արժէ ընել ապկա և Աստուծոյ իմաստութեան քաննը հաւաքել սրտի շտեմարաններուն մէջ, կարեւալու համար նախ սրբաւանց հաւատալ արդարութեան, և ապա բերանով խոստովանիլ՝ փրկուելու համար: Որովհետեւ բռնի չէ որ կը կատարուի փրկագործութիւնը, այլ իրաւունքով և արդարութեամբ: Որպէսզի Աստուծոյ անհակադրող զօրութեանը հետ, անոր ամենաբաւական ուղորմութիւնն ալ հաստատուի երկինքէ մինչ և երկրի վրայ:

Քանզի նա որ բարի ստեղծեց մարդը՝ իր բարեբութեամբ պատկերին համեմատ, երբ զայն տեսաւ դաւանանուած ու սպանուած՝ նախանձոտ բանասերկուէն, չուղեց որոտղին ձեռքին մէջ թուղու խաբէութեամբ բռնուածը, յանուն անոր արդար իրաւունքին: Ըստ համազարկական Բանին, իշխի՛ր, իմ Բանուէ՛ր, այս բնութեան հետ զոր մենք իբրեւ բարի ստեղծեցինք, մի գուցէ իբժէ բլիթի չարութեան այն ծուխը, որ առջև կը բարդուի Կիտցի, որ եթէ բնական կիրքերու բերուածներէն ի որ կը տկարանայ այն իմ օրէնքին առջև, անմահադարելի է: Եւ պէտք չէ եմթարկուի ասոր համար անհամեմատ պատիժին բովանդակ սաստիկութեամբ: Իսկ եթէ անբնական և եկամուտ են այդ արկածները, խաբուը յանդիմանելով դատապարտէ, և մարդը նորօգէ՛, գիշայի և ողորմելով իրեն:

Բանը չորմէն այս պատուելիք երբ առաւ, խառնուեցաւ մեր մարմինն հետ: Մարմինն ալ միացաւ Աստուծոյ հետ, անհառելի և էութիւններու բնաշարակութեանը անկփոթ պահող խառնուումով մը, որպէսզի մարմինին բոլոր՝ հանգամանքները գործողովին իր անձին մէջ փորձելով՝ հանշնայ պանծիկ, երեսուն տարի մարմնի մէջ մնաց, չխառնուելով երբեք իր բնութեանն օտար ներգործութեանց: Յորդանան եկաւ, չորը նուիրելու համար իր ամենակատարեալ մաքրութիւնը, և անկէ դաւանուեցաւ հաւատարմատիւ Որդի սիրելի: Չոգիւն առաջնորդուած՝ կուտի առաքալեց իշաւ բանասերիւ թշնամին զէմ, ու հանչաւ: Նետերուն նարքները թռչանաւ օձին, որ մարդերը կը խաբէր, բնութեան օրէնքով գանձող զէպի մեղաց կիւր խոտորեցնելու համար: Արգարներուն նման կերպարներէ հեռի մնաց և թիլլ առաւ մարմինին՝ ընթանալ իր փափաքին համաձայն: Իսկ թշնամին իր թուր կեցած կը սպասէր, և որպէս փոխ որ անկեկ իր անձնիշխան զեմքովը չէր փափաքէր մօտենալ կերպարներուն: Միան ալ չէր համարձակեր իր մեքենայութիւնները ի գործ դնելու: Ու երբ շարժեցաւ իր կապարճին սրտած նետերը Տէրովը հասցնել յուսալով, ըսաւ, Քու զօրութեամբդ հացի փոխէ առ քարերը, դուն որ այնչափ տոկացիք պանծողութեան, և Աստուծոյ հակառակ արարիչ եղիւ: Բայց լսելով Յիսուսէն, թէ հացէն աւելի Աստուծոյ խօսքով կ'ապրի մարդ, Սուրբ Գիրքով կը շնարար գայն իրեն զբաւէլ:

Սակայն Տէրը, իրազեկ՝ լարուած որոգայթին, խաշտապեց անոր հնարքները, երեսն հանելով թաքնուած ծուղակը՝ որով վարժուած էր անկեկ մարդերը որոպա: Յայտնեց զայն իր չորը և հրեշտակներուն առջև, և ինքնակամ վտառեց խաբուը՝ պատանքի ընդունակ մեր բնութեան օրէնքովը նոյն իսկ: Դեռաստի Դանիէլը արգար դատաստանով դատապարտեց խաբեայ չար ծերերը, որոնք իրեն կը վերադրէին իրենց մեղքերը: Այլ չարութեան օրերով դատամած, ահա հիմակ ըսւ վրադ եկած հասած են առաջուց գործած մեղքերդ, վասն զի անիրաւ դատաստան կ'ընէիր և մարդոց անմեղ բնութիւնը քեզի մասնակից կը լծուէիր: Քու չար նախանձ խաբեց զեղը, և մարդասեղութեան ախար լրջեց ըս սիրող: Այսպէս կը խաբէիր և մարդիկ վախերնէն կը համակելովէին ըս կամքին: Բայց երկնաւոր չօր Որդին իր վրայ չնդունեց ձեր անօրէնութիւնները: Այս ըսելով կոխոտեց ծերացած օձը, չորը և հրեշտակներուն ցոյց տալով իր առաջին յաղթանակը, և մեր բնութեան անմեղութիւնը: Այն ատեն իրեն մօտեցան հրեշտակները, և ծառայեցին իրեն՝ իր անհրաժեշտ պէտքերուն համար, երբ անկաւ իր մարդկային բնութեան ընդգրկեց յատկութիւններովը յաղթեց չարին, ու մեր բնութիւնը արդարանալով՝ զօրաւոր ձեւքով տիրեց հակառակորդ դեւերուն:

Արդ, որովհետեւ ինք միայն չարէն անփորձ մնալով՝ հաճոյ եղաւ Աստուծոյ, անոր համար ապաշխարութեան կեանքի կանչեց մարդերը՝ արքայութեան յոյսով: Սակայն անոնք, պատրանք խաւարած, կը դժուարանային կանչողին հետեւիլ, քանզի մեղքի աշխարհին մէջ միբնուածներուն ծանր կուգայ երկնեց Նայիլ: Նախարի քանկութիւններով խաբուածները վերին փառքերէն չէին ախորժեւ: Իսկ բնութեամբ գանձեց իրեն ջաշնէլ այ անհնար էր զիբնեց անձնիշխան ըստեղծողին համար: Այս պատճառաւ հրաշքներով և քարոզութեամբ շատ քիչեր հաւատացին: Ինչ ընէր Բարեմ, ո՛ր, ի՛նչ սքանչելիք, որպէսզի պատժապարտ մարդերը կարենային արժանանալ Աստուծոյ արդարութեանը զորութեան գտնելու: Ան՝ որ անհրաժեշտ էր հրեշտակներուն առջև, իր բազմապատիկ իմաստութիւնն ի գործ դնելով, միտաւ բոլոր պատժաւորներուն տեսը, ջննջելով և պատուելով մեր յանցանքին մութարկը զոգից իշաւ: Նա, որուն անհնար էր բռնուիլ մահէն, և ապառ արձանեց մութածները: Ողջութուն մօտ եկաւ և զօրացուց զիրենք, և զուրբ անոնք որ Աղամի յանցանքով մահուան քառապարտութեան ներքէ էին ինկած, իր անմահութեան շնորհիւ արձակուելու և ողջութեան երկրին արժանացան: Այսպէս գիտենք ու կ'ըմբռնենք Պաղոսի յայտնած աստուածապաշտութեան մեծ խորհուրդը անոր որ մարմնով երևեցաւ, հոգիով արգարացաւ, հրեշտակներու յայտնուեցաւ, հեթանոսներուն մէջ քարոզութեամբ, ամբողջ աշխարհի հաւատքին առաքիպ եղաւ, և փառքով համարուած: Յետոյ, այս մեծ քահանայապետը վրադադրին ներքին կողմը անցնելով՝ չորը ընծայեց իր

պատուական արժեք՝ իբրև պատարագ, յայտնեց խաբոյին զաւանանութիւնները, բարեխօսելով շօր՝ որ հաշտութի մարդոց հետ: Իսկ քարէ շայրը գոր մնալով իր սիրելի Որդիին սքանչելի գործերէն, ու ճակելով նախակարը Ազամի դատապարտութեան կնիքը, անոր տուաւ Ս. Նոգին, որ պէտքի սփռէ զայն իր արիւնքով գնուած հօտին վրայ և լուսաւորէ անոնց մտաւոր տեսողութիւնը վերին յայտով:

Այն ատեն Միածինը յորդորեց մխիթարելը՝ Սաղէմի վրայ ցօղել և ձիւնի պէս ընել հոն հաւաքուած թագաւորները, նախագուշակ երգողին համեմատ: Ան եկաւ և անոնց սիրտերուն մէջ ընկանցաւ, լուսաւորելով զանոնք Քրիստոսի անշափ սիրոյն ընդարձակութեամբն ու անսահմանութեամբը: Եւ որովհետեւ ձրի շնորհ մըն էր ան, Քրիստոսի մատուան փոխարէն տրուած, որ թէ՛ արժանաւորներու և թէ՛ անարժաններու վրայ իր տարածութի անխորի, այդ իսկ պատահաւոր Պետրոսի մէջ խօսքով երեք հազար անձեր կ'աշակերտին այսօր: Ճշմարիտ էր ուրիշն արեւի կ'այլաութիւնը, թէ սքանչելի եղաւ այս մեծ օրանա շնորհը: Վստիկ ինչպէս որ սերմանքին աւելի ժողովն է հանելի, նոյնպէս է նաև Քրիստոսի խորհուրդին բոլոր սերմերուն այսօր կ'ընթած պտուղը, այսինքն Ս. Նոգին՝ որուն համար ինքը վրայեց թէ պիտի ստիճեմէն եւ յիշեցնէ մեզի իրմէ ըստածները: Արդ, Ս. Նոգին այս քաղցր ցօղը կենդանացուց Քրիստոսի խօսքերուն բոյսերը, և օրհնութեամբ պսակեց իր անօրինական գործերուն տարբերակը: Աստուծոյ հրաշք է որ կ'աղաղակէ Եկեղեցին ջնմուռ անցաւ, մեր այգիները ծաղկեցան անշուշտութեամբով:

Յրկնաւոր շայր այս առաւօտ երկրի վրայ նայեցաւ, Ս. Նոգին յորդառատ գետը ըմպել տալով անոր, փթթինաղարջ ծաղկեցուց զանազան բոյսեր առաւելութեան՝ թաղմատութեակ տունկերու արմատներէն, ինչպէս կ'ըսէ մարգարէն: Անա ձրի մը որ չի չափուիր, պարգև մը, որուն՝ ոչ մէկ գործ կրնայ համարաւորել, տուրք մը՝ որուն ընտելեան իսկութիւնը չի պարփակուիր, և շնորհ մը՝ որուն գերազանց զեղումը միայնով չի սահմանուիր: Անապիկ առատ ողորմութիւն մը՝ որուն զէմ բոլոր աշխարհի թագաւորութիւնները միասին փոքր կուգան, և մխիթարութիւն մը՝ որուն կարելի չէ որ հասասորի ոչ մէկ մարմնաւոր ուրախութիւն: Քանզի ո՞վ կրցաւ երեք աշխարհին սիրելով անապիկանութիւն ընդունիլ, կամ ո՞ր թագաւորը կրցաւ մարդ կեանքի փոխել, կամ ո՞ր մարմնաւոր երանութիւնը կըրցաւ յաւիտենական կեանք ընդգրկել:

Իսկ ասիակ այսօր առաւելաւորներու խումբին վրայ իջնելով, զօրացուց անոնց ձեռքերը՝ որպէս զի կարեւան այդ բոլորը բաշխել ամբողջ աշխարհին: Աստճ, Ս. Նոգիով լեցուած, հիւանդ բեր թռչկեցին լոկ իրենց շուքովը, ցաւեր փառանքցին թաշկինակով, իրենց ձեռքերովը մեռելներու յարութիւն տուին, կայրեց զայնց ջուրն ցին, կոյրեց լուսաւորեցին, աւելի հոգիներուն քան թէ մարմիններուն աչքերը բռնկելով, եր-

կինը հրաւիրելով՝ անվարձան փառքի հաղորդ ըրին մարգերը: Բացորոշ է ուրեմն թէ երկրաւոր ոչ մէկ պարգև կրնայ հաւասարել երկնային պարգեւներուն: Միայն բանաւոր ազգը չէր որ ընդունէր այս բանը, անշուշտ իրենց ալ, երբ ասով զօրացան, մարդոցմէ գիր ի վեր դարձան: Ինչո՞ւ ատենը անկա նախ վերնատունը լեցուց սքանչելիօրէն, և յետոյ առաքելախնբուռ վրայ իջաւ սիրողարար:

Որովհետեւ կ'ըսէ, մեր Պէնտէկոստէին օրերը վերջացան, ամէնքը Վերաւան միասին էին, յանկարծ երկինքէն սաստիկ հովի ձայն լուսեցաւ, որ լեցուց բոլորնալակ տունը՝ ուր նստած էին իրենք. ու անոնց երեւցաւ զատ զատ լեզուներ, կործնեց կրակէ, և իւրաքանչիւրին վրայ նստան, և ամէնքը լեցուցանեց Սուրբ Նոգովը, և ակօսեց խօսքով զանազան լեզուներով, ինչպէս որ Նոգին իւրենց խօսքը կուտարայ: Ամէնքը միասին էին, կ'ըսէ, ցուցնելու համար թէ ոչ միայն տառներ կուրք էին, այլ և Աստուածածինն իրող՝ ուրիշ կիններու հետ միասին, որոնք Գալիլայի մէջ կը ոպատարկէին Քրիստոսի, և ականատեսներ եղան յարութեան: Անոնց հետ էին նաև Եփեսոսեաններու զուէրը, իրենց ծանօթներով միասին: Սուրբ Նոգին անոնց վրայ եկաւ Քրիստոսի այն խոստումին համեմատ, որով ըսեք էր. «Քիչ աւանդէն պիտի զրկեմ ձերս աւետիար ձեզի, երբուսապէս կեցցէ, մինչև որ զգնուիք երկինքէն առաքուած զօրութիւնը»:

Որոտումի նման հոգմի հնչիւնով զարկաւ, ցուցնելու համար երկրումին զօրութիւնը: Սկիզբէն չուրերուն վրայ շրջող նոյն Նոգին էր, որ տուել լեցուց իմանալի զօրութեան հետ զգալի կրակի տեքով ալ, սղայամբիտները դարձացնելով: Ետոյն նոյն այդ կարկէն ուրոյն լեզուներ գոյացան և անոնցմէ իւրաքանչիւրին վրայ նստան, ինչ որ կը նշանակէր այլատեսակ լեզուախօսութեան շնորհի պարգևատրութիւնը: Ուստի երբ անոնց զգալի մարմինին վրայ զգալաւորաններէն տեսանելի հրեղէն լեզուներ հանգչեցան, անոնց միտքերը՝ իմանալի զօրութեամբ իմաստանցած՝ սկսան տարբեր տարբեր բարբառներով շարժել իրենց լեզուները: Աստու համար է որ կ'ըսէ, այլ և այլ լեզուներ կը խօսէին, ինչպէս որ Սուրբ Նոգին անոնց բարբառել կուտար: Ոչ թէ որովհետեւ լեզուներուն շնորհը նախամեծար ըլնէր, այլ որովհետեւ իրենք զօրացնող շնորհի հրատարակելու ուրիշ միջոց չուէին իրենց զով: Այնպէս որ պէտքէն լեզուներով խօսելու համար, քաղաքին ամբողջ ամբարը հրաւիրէ իրենց շուքը խառնեցաւ, որուն համար կ'ըսէ, ամբողջ թաղմութիւնը միասին հաւաքուեցաւ, որոնք կը սքանչանային զարմանալով, իսկ Եփեսոսի այդ անմիտներէլ աշխտիօրութիւն տեսնելով՝ կ'ըսէին թէ հաբրած են:

Արդ, այս շնորհին էութիւնը ամէնուն հասկնալի ընելու համար պէտք է զիտել տանք թէ Սուրբ Նոգին ի՞նչո՞ւ ատեն անոնց մէջ Քրիստոսի խոստումը չէր որ կատարեց, այլ լեզուներ միայն պարգեւեց, որովհետեւ Քրիստոս չըսաւ թէ

Հոգին լեզուները պիտի խոսեցնէ ձեզի, այլ թէ պիտի սովորեցնէ ի՞նչ, ի՞նչեքն ձեզի այն բոլորը զոր ես ըսած եմ ձեզի, Բայց եթէ անոնք սկիզբէն խնդ աշտ վերջին պարբերւել ընդունած ըլլալին, այնպէս իրարանցում պիտի չկրնային յառաջ բերել, եւ պիտի չկրնային իրենց քաշել ըսողութիւնը, որոնք հիմակ եկած էին աշտնց այլ եւ այլ լեզուներ խօսիլը տեսնելով և զուգահեռաբար Ոյս պատճառաւ, ամենիմաստը ինչպէս խնայելի մէջ զուարեացող մանուկներ՝ նախ զարմանալի փոփոխութիւններով չփոխեցուց զանոնք, ըսէ՛ք ինչ է որ, կ'ըսէին, երեկուան եւ այսօրուան Գալիլիացի շինական ու գոհնիկ մարդիկ, իմաստուն հնչիւններու մէջ երկ ճարտասանին, և ուրիշներ պարթևական տարալիարեիկ խօսքերով կը պատասխանէն անոնք, Գետրոս, որ կափառանալով մէջ էր սնած, կը լսէնք որ անաշտ մայրցեւոց լեզուն կը խօսի քաղաքի համարձակութեամբ, Փիլիպպոս որ Գալիլիայի բնիքային զաւակն էր, արարներու բարբառով կը յօդաւորէր իր խօսքերը, Յովհաննէս որ Նազարէթի մէջ սնած էր, ի՞նչպէս կ'ըլկեցեւոց բարբառով կը հարգանքն զմեզ, անոնք կ'ուկերեղբներ թովմասին ալ որ եթովպացիներու լեզուով մարդարեւներուն խօսքերը կը լինեցնէ:

Ինչպէս թաղեցուն նախեք է, և տեսէք թէ ի՞նչքան վայելարանքներ Մեծ Հայքի բաւերով կը կազմակէ իր խօսքերը. Բարթողիմէոսը՝ կարծես ի՞նչ Բարաստան ծնած ըլլար՝ անոնց խօսքերը կը հնչեցնէ: Ջարմանալի բան, կ'ըսէին, մինք տար երկիրներու մէջ ծնածներս՝ մեծ զուարեութեամբ անոնց լեզուի վարժուցանք, բայց ասոնք որ այդ քաղաքները տեսած չեն, կ'ըսէին, այս սքանչելի հրաշքը, բայց թէ ասոր վերջը ո՛ր պիտի յանգի, չենք կրնար գիտնալ:

Այն ատեն Գետրոս ոտքի ելաւ տասնմէկին հետ, ու ձայնը բարձրացնելով սկսաւ լռած խօսակցութեան քննարկել. «Ո՛վ Հրատառանցներ, եւ զուգե՛ք ամէնքդ որ երեսնապէս կը բնակիք, սո՛վ փոքրէք, եւ մտիկ ըրէք խօսքերուն, թէ ցեղեկի ժամը երկուքին այս եղածը գինիի արբեցումին չէ, ինչպէս որ զուգե՛ք կը կարծէք, այլ բաժակ բերկրութեան, անհաստեղայ աշտապահանութեան, մարգարէներէ նախագուշակութեամբ խորհուրդ մը, որ անաշտ որ կ'իրաւ կանանայ: Ո՛հ, Օրէնքի ուսուցիչներ, և մարգարէներու աշակերտներ, Յովէլի հանրածառի խօսքն է որ կ'ապարուեցաւ այսօր: Աստուած հիմակ իր հպիտող լեցուց այլ եւ այլ հասակի մարդեր, ա՛ր համար է որ կը մարգարէանանք, Նազովրդից Յիսուսը որ բազմակերպ հրաշքներով ձեզի յայտնուեցաւ, տարապարտքէն խալուեցաւ, երկինք ելաւ և Աստուծոյ ալ զորով նստաւ, Հորմէն Սուրբ Հոգիին այս օրացիները ստանալով՝ մեր վրայ սոխեց զանոնք: Երբ փառքով երկինք կը բարձրանար, մեզի խոստացաւ, ու երկինք մանկելով Հորմէն Սուրբ Հոգոյն հաւատար բազմելով՝ ըսաւ. ես աւարտեցի ինծի վստահութեամբ գործը երկրի վրայ:

Հորս անունը փառաւորեցի մարդոց առջև, չարին նախանձն պապականած մեր պատկերակից մարդը՝ մեր աստուածային բնութեան հետ խառնելով սքանչելիութիւն սրբեցի: Տառապեալ և ողորմեք մեր մարդկային ազգին փոխարէն եւ մեռնելով՝ անէ՛ք քէն ազատեցի զիրենք. այժմ նոյն այդ մարմնով եկած՝ երկնաւորներէն երկրպագութիւն կ'ընդունաւ. այսուհետեւ գործերու ժամանակը բուրգ է, ո՛վ իմ փառակից Հոգի. այսուհետեւ պէտք է որ դուռն ալ ցուցնես ճշտ մարգարէութիւնը երկրի վրայ, ճեղքի կը յանձնեմ մեր Աստուածութեան անունը յարգելի ընել մարդոց մօտ: Հայրս ներքեւ և թողութիւն շնորհեց անոնց յանցանքներուն. ու զուռ, իմ մարմնով պատարագութեամբ համար, հարկ չեղաւ որ հեղուհանունը վրայ: Հիմակ սակայն զիս առաւ անհնգմէ իբրեւ գրաւակներ, ու զքեզ կը զրկէ անոնց իբրեւ խաղաղութիւն. սիրոյ՝ աղբիւր, անոնց քով ի՜նչի՛ր հիմակ և միթէ՛ք զանոնք որ հոն նստին և անցաւ որ կեանքով կը տառապէին այդ պանդխտավայրին մէջ, զարձար զանոնք այն ունայնութիւններէ՝ որոնցմով թալման իզուր կը խռովէ զանոնք. ու թոյլ չի տար որ իրենց նայուածքը սուղանայ այն բազմաթիւ օթևաններուն՝ զորս իրենց համար պատարաստեցին: Առատ իմ աստուծութիւնը բաշխէ անոնք, որպէսզի եղեռնաւորը չմոլեցնէ զիրենք, և անհամար հաղորդակից եղալ անոնց կարիքներուն, և փորձով հանչեցաւ որ սակար և դիւրակիրներն բնութեան մը ինձակութեամբ են անոնք. ասոր համար, կ'աղաչեմ, իրենցմէ երեք մի՛ բաժնուիր, և զօրացուր զիրենք ամէն կերպ փորձանքներու դէմ: Զապէ անոնց մարմնական կամքութիւնները, և զօրացուր իրենց միտքին կամքը իմանքով: Քեզի կը յանձնեմ զանոնք, զքեզ խառացաւ ես իրենց, այժմ զանոնք բողբոլին ճշտ պահպանութեանդ կուտաւ. Թող զուր չանցնի անոնց համար թափած արիւնք: Ո՛վ իմ համագորակից Հոգի, առաւացուր անոնց մէջ բոշկութեան շնորհները, մարգարէութիւնը, վերին խորհրդի և ստորին ըանքը տակը: Երբ ես շատ անգամներ երկնքի արքայութեան մասին կը խօսէի, անոնք սիրով չէին ունենդներ, բայց երբ ամբողջ բոշկութիւններ կ'ընէի, մեռններուն յարութիւն գուտայի, կ'աղբեր կը քալեցնէի, և կ'ոյրբուռն աչքերը կը բանեցնէի, ամենուն սէրը հանդէպ ինձի կը շատնար: Երբ հոգեւոյ հաց՝ երբ իմաստութեան խօսքեր կը բաշխէի՝ ո՛չ ոք կը զգաստանար, բայց երբ մարմնաւոր անունը մատակարարեցի, զիրենք կ'առաջնելաւ չափ առատութեան, այնչափ շատ սիրեցին զիս որ կուգէին բռնի թագաւոր ընել զիս: Այս է մարդկային ազգի ամառնութիւնը, փորձով հաստատեցի զայն: Անկարող էին իմ իրենց խառացած վերին բարբերները վրայ իրենիլ: Անմեռութիւն՝ երկնային այս փառքերուն, միտքով երկրի վրայ ման կուգային, կասկածանքով նայելով այս իրականութեանը վրայ, և զայն միայն իրենց վայելուչ կենքը կը համարէին. աշտ համար զուռ անոնց աղայաւստութիւնը զարմացուր նախ հրաշքներով և սքանչելիքներով, և

անոնց կասկածանքը ստույգ հաւատքի զարձար ընդհուծիւններու շնորհիւ մի՛ խնայել արատ ընդունելը ըսչիսի՛ մեր Աստուածութեան փառաց և զփութեան համար, շարք է որ երկնքի նման երկիրն ալ լեցուի մեր Աստուածութեան փառքով, և հրեշտակներուն պէս մարգերն ալ ընկնէ օրհնաբանիչներ մեր անուններուն։ տաւորբիւնակ չէ բնաւ եթէ մեր մոլորած արարածը մեր քաղապատիկ զօրութեամբ մեզի ենթարկենք, իլիկ ուրեմն, կ'աղայեմ, որովհետեւ տաւրակոյր պաշարած է զիրենք։ Շատ չ'ըներ զեռ՝ երբ ինձ համար տնօրինուած մանուկ բանուեցայ իրենցմէ, աշակերտներս ծննդական երկունքով համակուած էին, այնպէս որ փութեացնելով յաւուծիւն, միթիւրեցի զիրենք։ Տասնէկ աշակերտներէս մին հոն չէր, և միւս տասներէս վախուծեամբ չուզեց հաւատալ յարութեանս, այնպէս որ կրկին յայտնուեցայ անոնց, և խոցուած կողք անոր շոշափել տուի, համազելու համար զինքը։

Եւ հիմա որ երկինք զերացած եմ, թող չը վրդպի անոնց կարճատեւիւնը՝ զեզմով միթիւրեւուն իրենց յայտէն, ուստի միթիւրեւ վախճա՛ զաւակներս ու աշակերտներս, զիս՝ անոնց վրայ հանգչէ, ինչպէս որ իրենց խոտացայ ես, և յիշեցոր անոնց այն բուրբ բաները զոր ըսի ես իրենց։

Այն աստեւ ամենակար զօրութիւնը, որ փրկեց կական առատութիւն է և Աստուծոյ զօրութեան նեղակոյ, պաշալով անկղ որոտումով անցաւ անսմարմին խուճերու զառակարգութիւններուն մէջէն, քանչալացնելով և պակուցումի մատնելով երկնային զօրաց նահապետութիւնները, վասն զի այն որ զեթ ալօտ կեցողով կը ցանկային տեսնել՝ տեսան որ իր իսկական եղութեամբը կ'անցնէր, երբորայն յարկային առկին վրայ սփռուելու համար։ Վասնզի Սուրբ Ղոգիին անծնաւորութիւնը այսօր կատարելապէս իջաւ առաքեալներու դասին մէջ, ինչպէս Միածինը Ս. Կոյսին արգանդը։ Եկաւ, ու այլեւ չմեկնեցաւ, այլ մնաց միշտ Քրիստոսի Եկեղեցիին մէջ, իր փեսային անսուտ խոտումիս համաձայն, որով ըսած էր. «Զիդի՛ նեւ պիտի բնակի, և մինչև յաւիտեան ձեզի՛ նեւ պիտի մնայ։ Ան է որ այսօր զօրացող առաքեալները և անոնց միշտացաւ ամբողջ տիեզերքը, և որովհետեւ շատ սիրեց փրկութեան գործը մարդերուն, անոնց մէջ կեցաւ, և հետեւինք բնակեցան։ Ասոր համար է որ Փորոս, որ Սուրբ Ղոգիին իր մէջ կը կէր, Անանիայի ոտելը ոչ թէ մարդուն՝ այլ Աստուծոյ զէմ կը համարի, ինչո՞ւ, կ'ըսէ, մարդեցիք Աստուծոյ սուտ խօսիլ, և փորձել Աստուծոյ Ղոգիին, զիս խաբէր ուղելով, ոչ թէ մարդու զէմ սուտ խօսած եղար, այլ Աստուծոյ։ Ասոր շնորհքն է որ Մտեհեմսոս վրայ իջաւ, երբ առաքեալները ձեռք զրկն անոր վրայ, որ անով զօրացած հրաշքներ և բոշխութիւններ գործէր։ Աս էր որ, իբրեւ ճշդ մարիտ Քրիստոս եկեղեցւոյ, Փորոսն ու Բառնաբարս սպասաւորներ կարգի իր խօսքին. ոմանք՝ առաքելութեան, ոմանք՝ մարգարէութեան, և ուրիշներ՝ հովուելու և քարոզելու կանչեց, ինչ-

պէս որ Մատաթիային առաքելութիւն վիճակեցաւ, Ագարոսին և Տիմոթէոսին՝ մարգարէութիւն, և Եփեսոսի եկեղեցւոյ երէցներուն՝ հովուութիւն և քարոզութիւն։ Ղոգ տաղէք, կ'ըսէ, այն հետին, որուն՝ Սուրբ Ղոգիին ձեզ տեսաւ և վարդապետ նշանակեց։ Աս էր որ համարակեցուց Նիւթիլէն լեզուներէ՝ հրեղէն կառքի մէջ նստած և անմարմիններէն պատկառանքով պաշտուած Աստուծոյ հայր կոչելու։ Մենք որդեգրութեան հոգին ընդունեցինք, որուն համար կ'աղաղակենք Աբբա Նայրո։ Նոյն այս Ղոգին է որ կը վկայէ մեր հոգիին թէ Աստուծոյ որդիներ ենք մենք։ Աս է որ մէկուն իմաստութեան շնորհ կուտայ, միւսին՝ գիտութիւն, ուրիշի մը՝ լեռներ շարժելու հաւատք, և չորրորդի մը՝ զարմանալի գործեր կատարելու զօրութիւն։ Աս է որ կ'օծէ մեր միտքերը՝ ինչպէս կ'ըսէ Յովաննէս, Քրիստոսընկալներ ընելով զմեզ, եւ այս օծութեամբ զօրացած՝ ամէն բանի կրնանք խելաւոր։ Աս է որ կը լուսաւորէ մեր սիրտին ալեքերը, որպէսզի ճանչնանք մեր կոչումին յայտը, Ժառանգութիւն փառքին մեծութիւնը, Քրիստոսի սիրտն լաշնութիւնն, երկայնութիւնը։ Ասոր համար է որ արամարճեցինք երեցող բաները, և աներկոյթներուն կը տեղինք։ Քրիստոս՝ այս Սուրբ Ղոգիով մեր ներքո բնակելով, մեզոց մեր մէջ մեղքի հեղուքեան՝ այսինքն մարմինն զգայարանեցնելը, և կենդանացող բանական հոգիները՝ արդարութեան խորհուրդներու յոյսով։ Որով զօրացած՝ մարդիկ արամարճեցին ներկայ և ազգայն շեղութիւններ, հայաւանքներ, առիւր, չքաւորութիւնը և սուրբ, և Ղոգով պաշտառացան՝ գիտակցելու համար Քրիստոսի սիրտին։ Աս է որ Աստուծոյ խորհրդութիւնները կը բնէն, կը ընեն նաև մարդոց սիրտերը, և տեսնելով մեր բնութեան տկարութիւնը, կ'օժանդակէ անոր, անմահուն հեծութեամբ բարեխօս կ'ըլլայ Աստուծոյ՝ Եկեղեցւոյ համար։

Ու ամէն տեսակ բարեգործութիւններու մէջ, զԱստուած սիրողներուն՝ ինքը միշտ զործակեց կ'ըլլայ, ամէնուն փրկութեան կ'ընչէ, ամէնուն հաւատքին կը սպասէ, որպէսզի այդ առիթով հոգեւոր շնորհներ և զօրութիւններ սերմանէ անոնց մէջ։

Կ'ուզե՞ս գիտնալ մարդոց նկատմամբ իր սիրտն չափը, ներքինին կ'առք ելիր, ինչպէս երբեմն Փիլիպպոս, տես թէ ինչպէս հաւատքով եղած մէկ հարցումի մը փոխադէն անկաւ Ղոգին Սուրբ ստացաւ. Դ'աղայեմ, Տէր, ըսաւ Փիլիպպոսին, մարգարէն իր անձին՝ թէ ուրիշին համար կ'ըսէ այս խօսքը. ներքինին այդ անկեղծ հարցումը առիթ եղաւ Ղոգիին իր մէջ մուտքին, և Փիլիպպոս խօսքերուն տեղ պատրաստեց՝ մինչև շուրին ըրով հաննիլը, ու Ղոգին իբրեւ ուսուցիչ իջնելով ներքինին՝ այլեւ աւելորդ նկատեց Փիլիպպոս յոգնեցնելը։ Այլ է անս Սուրբ Ղոգիին աշխարհը պայապանելը. այսպէս է անոր՝ մարգրը միթիւրեւը։ Ձի խորեւ թնօլպացին, չ'աւարտեց հեծանունները, ո՛ր ալ շերտները անոնցմէ աւելի յարցի կը նկատէ։ Ունեւուն հաւատարա-

պէս շնորհք կը բաշխէ, փափաքելով միայն որ մենք ալ մեր կողմէ մեր սրտին յօժար հաւատաքը տանք իբրե՛ն իբրե՛ն առիթ ի՛ր շնորհքին, և ապապա, ի՛ր զանազան շնորհներուն պայծառ շահերովը կը լուսաւորէ եկեղեցւոյ մանկուանքը, և շնորհներով գրգռեց ցոյցնելով անոնց, աշխարհի զբաղումներու ճշմարտութիւնն առնելով չորրը սիրոյն կ'ընծայէ զանոնք, որովհետեւ տըղաքներուն իբրե՛ն խաղալիկ՝ Սուրբ Ղոգիին հրաշք և լեզուախօսութիւն տրուեցան, և մանուկներուն իբրե՛ն կաթ՝ բժշկութեան շնորհ, և յաշիւդութեանց զօրութիւններ. իսկ կատարականներուն կը մատակարարէ հաստատուն սնունդ, և Աստուծոյ սէրն է. ինչպէս որ կը քարոզէ անկէ հաշիւողը. «Եթէ մաքգարեալութիւն և ըրողը գիտութիւնները ունենամ և հաւատաք՝ լեռներ փոխադրուելու չափ, սէր չունենամ՝ անօգուտ եմ»։ Եղին բանը կը մաղթէ իր անպակասներուն ըսելով. «Երբեքդիր կ'աղօթեմ, որ զուգ ստանաք ու թէ հրաշագործութեան հողին՝ այլ իմաստութեան հողին, որ սրտին աչքերը կը լուսաւորէ, իրապէ՛կ ընելով ձեզ Բրիտանոսի սիրոյն լայնութիւնը, երկայնութեանը, բարձրութեան և խորութեան խորութեամբը»։ Ասոր համար է որ Ս. Ղոգիին կողմէ հրաշքներու և լեզուներու ներգործութիւնը իբրե՛ն անօգուտ բաներ չունեցանք մենք, բայց իմաստութեան և հանճարի հողին միշտ կը ներգործէ եկեղեցիին մէջ, պայծառացնելով Բրիտանոսի սէրը՝ անոր զաւակներուն հողիներուն մէջ, Ո՛ր չը շխարհի Տէր կ'աղի զՅիսուս, առանց նախ անոր աղօթմը ընդունա՛ծ ըլլալու. իսկ եթէ մէկը ուզէ ներկայանալ՝ առանց անոր կոչման հրամանին, Սուրբ Ղոգին փորձող կարարը Սիմոնին պէ՛ն՝ պիտի դուր հանուի իսաճարին գաւիթէն։ Բրիտանոսի Ս. եկեղեցւոյ իւրաքանչիւր անդամին վրայ զօրշուած ամուր կնիք է ան, ամէն ոք ասով պարսպուած կը պահուի իր շնորհին պատիւին մէջ։ Զմեզ և զձեզ, ամէնքս, Բրիտանոսի մէջ հաստատուող Աստուած է, որ Ղոգիին զբաւականը տուաւ մեր սիրտներուն և կնքեց զմեզ։ Վարդապետ է. կ'առնուցանէ և կը յիշեցնէ մեզի Բրիտանոսի ըրուած ներք ամենայն ճշմարտութեամբ, ինչպէ՛ս որ խօստացուաւ, թէ՛ շերտ զայ ձմարտութեան Ղոգին, պիտի առաջնորդէ ձեզի՝ ճշմարտութեամբ։ Իմաստուն ճարտարապետ է, որ մարդարեւրու և առաջնորդներու հիման վրայ կը շինէ օտարներն ու պանդուխտները, լրացնելու համար Բրիտանոսի իր կատարումը զոնող հասակի չափը։ Մարդոց միտքերը ուղղող յորգառատ զեռ է, որ կ'արբուցանէ մեր միտքին անգիտելու և իր ցողովը կը զուարթացնէ զանազան առաքելութեան ծաղիկբոյսեր, ինչպէ՛ս որ ըսաւ Բրիտանոս, թէ իբրե՛ն հաւատացողներու որովայնէն գիտել պիտի թլխին Ղոգիին միջոցաւ, ըստ Մարգարէին նախաճառութեան։ Արեթեւ վերապացու է, և հրահանգի Ս. եկեղեցւոյ կարգերուն, և որովոր իւրաքանչիւրին աստիճանին ու պարտականութեանց, որ նախ առաքելներն և յետոյ վարդապետները կարգեց, անոնց տալով զօրութեանց և բժշկութեանց շնորհներ, և տեսակ տեսակ պար-

զները լեզուախօսութեանց և թարգմանութեանց։ Ներգործող այս Ղոգին կը կազմաւորէ եկեղեցւոյ աստիճանական զասակարգութիւնը՝ համահունչ նուրբամբ երկնային կարգերու, և հողերը երգով միշտ Աստուծոյ հետ խօսեցնելով ցնծութեամբ։ Այս Ղոգին է որ սրբաբար աւազանի արգանդէն Բրիտանոսի եկեղեցիին զաւակները կը ծնի՝ իբրե՛ն որդեգիրները երկնաւոր չոր, Այս Սուրբ Ղոգին է որ կը զօրացնէ քահանայապետներուն ձեռքը՝ շնորհաբաշխութեան համար, Սուրբ եկեղեցւոյ նուիրագործութեան կանչելու՝ քահանաւոր, և սպասաւորութեան՝ սարկաւազները, ան է որ իբրե՛ն ժառանգներ ամենայն պարտաւստ և կեղեցականներ մէջտեղ կը հանէ, օմանց՝ խօսելու, օմանց՝ երգելու, և ուրիշներուն՝ Ս. Գրքը կարգալու պաշտոն տալով։ Իրմով է որ մարտիրոսները զօրացան, նահատակները զինուեցան, կիները և ալքերը արհեստ, խաչանիշ փայտեւրէն իր զօրութիւնն է որ կը թլխի քանդակներով, ու կառուցուած յարկերէն յառաջ կուգան հրաշքներ, սուրբերու ոսկորներէն՝ շնորհներ և ամէն ցուտեւր և ասխտերու բժշկութիւն։ Ամբողջ երկիրը ասոր ողորմութեամբ լեցուած է, օրն ալ մաքրուեցաւ ասոր իշած ատենը. մեզ հետ է միշտ, ու մեր ամէն բանը ասոր շնորհաձիւր պարգևն է։

Իրեն առէն ինչպե՛ս աղօթենք։ Ո՛վ Աստուած՝ Աստուծո՛ւն և ամէն բանեւոր նորոգիչ Սուրբ Ղոգի, Գալ հովիւը քու պահպանող ինսամբիդ յանձնեց իր հօտը, ու քու նաւապայտը պիտեց իր եկեղեցիին մէջ մինչև յաւիտեան՝ Բեգմար է որ կը չարժին մեր լեզուները օրհնութեան պատարագներու միջոցին, մեր անձերը սպասաւոր կարգաւցան քու զանազան շնորհներու զօր մատակարարութեան համար. ամէնքս միառայն լեզու կը պաղատենք, և համարձակութեամբ կը խօսինք զեզի հետ, մենք՝ քու երկնող արքանիդ որդիներդ։ Մի՛ զարշիւր քու հօտէդ, իր զապիւր մեղքերուն հօտին համար, և մի՛ տրամիր իր անպարկեշտ խօսքերուն համար, այլ հայտ մնացի՛ր մեզի հետ մինչև վերջ, առաջնորդելով զմեզ դէպի քու երկնային խորանները։ Ո՛վ Տէր, պարսպուած պահէ զմեզ թշնամիներու խցոտող նետերէն, նոգեհոգութեան այս երկրին մէջ։ Մենք հարկ եղած ուժը չունենք արհեստաւ համար հեղուկեան մարտին մէջ. կը խնդրե՛ք ուրեմն որ չմասնուա զմեզ չար դարանակալին փորձանքներուն։ Այսօր այս սուրբ վերնատան մէջ մատառակաւուած քու արեցնցոյցի սիրող դիմիկէ՛ն՝ տո՛ւր ծարաւածնուրաւ, որպէս զի միթիթարուինք մեր այս տիուր խլտիքներուն մէջ, հանդերձաւ կենսիք յոյսին ապաստանելով։ Ո՛վ բարեբար Սուրբ Ղոգի, քաղցրութեամբ հոտոտէ թուկիներէդ լեզու մատուցուած օրհնութեան այս բուրբանները, ու մենք միաբերան կ'օրհնենք զքեզ, չօրք և Որդին հետ, յաւիտենական ու մշտնջենական կենսիք մէջ. ամէն։

Երեսօղէմ

ԵՂՈՒԱՐԻ